

**De lancering van het
Citizen Science Nederland Netwerk**

*Onze visie op het ondersteunen, bestendigen en
uitbreiden van Citizen Science in Nederland*

Team CS-NL: Margaret Gold, Maya van den Berg & Anouk Spelt
28 mei 2024, Leiden, Nederlands

Over dit document

Het doel van dit document is om de brug te vormen tussen ons ontstaan in de Citizen Science Programmalijn van het Nationaal Programma Open Science (NPOS) en de huidige formele lancering van het Citizen Science Nederland Netwerk. We bespreken Citizen Science in Nederland en de visie en missie van CS-NL gevolgd door een beschrijving van de geschiedenis van het CS-NL Netwerk leidend tot de feestelijke lancering van het Citizen Science Nederland Netwerk op 28 mei 2024 in Leiden.

Het Citizen Science Nederland (CS-NL) Netwerk bestaat momenteel uit 465 geregistreerde leden op [LinkedIn](#), 385 volgers op [Twitter](#) (nu X), en meer dan 537 abonnees op de [CS-NL nieuwsbrief](#). De [aanvraag voor Impulsfinanciering](#) van het Citizen Science Nederland Netwerk is online gelezen door 248 mensen en gedownload door 303 mensen.

Citizen Science in Nederland

Dankzij de inspanningen en initiatieven van zowel onderzoekers als vertegenwoordigers van de samenleving heeft Nederland het afgelopen decennium een voortrekkersrol gespeeld op het gebied van Citizen Science (CS) op uiteenlopende gebieden, van archeologie, astronomie en biodiversiteit, tot op het gebied van milieuwetenschappen en volksgezondheid.

Voorbeelden van participatie van burgers en participatief onderzoek worden steeds talrijker en sterker binnen de Nederlandse universiteiten, waar ze bijdragen aan zowel fundamentele ontdekkingen als betere inzichten, en ze zijn al gemeengoed binnen de hogescholen, waar samenwerking met commerciële, civiele en maatschappelijke organisaties maatschappelijk problemen worden aangepakt en sociale innovaties worden gelanceerd. Daarnaast zijn er in heel Nederland lokale initiatieven op het gebied van community science te vinden over onderwerpen van maatschappelijk belang, zoals luchtkwaliteit, bodemgezondheid, geluidshinder en door patiënten geleid gezondheidsonderzoek.

Ondanks deze vooruitgang was er tot nu toe geen centrale nationale coördinatie voor het veld van CS en bleef de institutionele steun voor CS bescheiden tot laag. Dit heeft de uitwisseling van kennis, capaciteitsontwikkeling en de verdere ontwikkeling van het veld belemmerd in een tijd waarin de polycrises waarmee de samenleving wordt geconfronteerd het bundelen van onze kennis en krachten des te urgenter maken. Met de formele lancering van Citizen Science Nederland (CS-NL) op 1 mei 2024 - het eerste nationale netwerk voor Citizen Science beoefenaars in Nederland - komen we nu een stap dichterbij het bereiken van de nationale strategische ambitie om de samenwerking tussen kennisinstellingen, overheid, bedrijfsleven en burgers te versterken om kennis te co-produceren, delen en communiceren zodat iedereen in de samenleving hiervan kan profiteren.

Onze visie

Onze visie voor het CS-NL Netwerk is het opbouwen van een **sterke, zelfstandige gemeenschap** die **alle partijen** samenbrengt die betrokken zijn bij participatief onderzoek - van lokale initiatieven en belangengroepen van burgers, via overheden en bedrijven, tot de academische wereld en de professionele wetenschap; inclusief alle onderwijsniveaus, van universiteiten tot en met het beroepsonderwijs.

Onze missie

De missie van het CS-NL Netwerk is het realiseren van een **ondersteunend ecosysteem** voor open, inclusieve en participatieve processen voor kenniscreatie. We streven ernaar om Citizen Science in heel Nederland te verankeren in Open Science praktijken, zodat participatieve processen voor kenniscreatie, gecombineerd door zowel burgerwetenschappers als professionele onderzoekers, worden erkend, gewaardeerd en ondersteund als onderdeel van 'mainstream' onderzoek.

Er zijn veel verschillende manieren om participatief onderzoek te beschrijven en te benoemen, afhankelijk van de vraag die wordt onderzocht, de aard van de opdracht of samenwerking, en de doelstellingen en de drijfveren van de deelnemers. Dit is bijvoorbeeld te zien in de reeks begrippen die de leden van het CS-NL Netwerk gebruiken om hun manieren van aanpak te beschrijven (Fig. 1). Wij omarmen in Nederland en proberen deze **verscheidenheid en diversiteit van praktijken** te beschermen, en streven naar een **evenwichtige vertegenwoordiging** binnen het netwerk van initiatiefnemers en beoefenaren uit alle lagen van de samenleving.

Figuur 1: Word cloud die de samenwerking tussen wetenschap en maatschappij in Nederland beschrijft, gemaakt door de leden van de CS-NL gemeenschap tijdens de [eerste netwerkdag](#) op 7 december 2022.

Onze doelen

De kerndoelen voor Citizen Science in Nederland vormen de basis voor het CS-NL Netwerk bij de officiële lancering, en de leden van het netwerk worden uitgenodigd om hun bijdrage te leveren via Werkgroepen en Themagroepen en om samen met het CS-NL Team vanaf nu de toekomstige koers van het netwerk vorm te geven.

De kerndoelen zijn:

1. Het creëren van bewustwording van de voordelen van Citizen Science voor de wetenschap, het beleid en de samenleving;
2. Het faciliteren van kennisuitwisseling binnen en tussen leden van de CS-gemeenschap en de aangrenzende Open Science-gemeenschappen, vanuit de gehele Quadruple Helix;
3. Het consolideren en verder ontwikkelen van "good practices" voor CS binnen alle onderzoekgebieden;
4. Het inbedden van CS-praktijken in het systeem van erkennen en waarderen als een erkende onderzoeksbenadering met een gewaardeerde maatschappelijke impact;
5. Het bevorderen van de ontwikkeling van opleidings- en onderwijsmiddelen om adequate ondersteuning en uitvoeringscapaciteiten binnen organisaties voor onderzoek en hoger onderwijs en partners uit het maatschappelijk middenveld te vergroten
6. Het bevorderen van meer en intensievere samenwerking, synergie en kruisbestuiving van deskundigen tussen de gemeenschappen die zich bezighouden met Citizen Science, Open Science en Public Engagement, en tussen de universiteiten en de hogescholen; en
7. Het bevorderen van de ontwikkeling van ondersteunende (technische) infrastructuur en andere aspecten van een faciliterende omgeving voor CS in Nederland, onder meer door specifieke financieringsprogramma's en beleidsinstrumenten.

De geschiedenis van CS-NL

Onze oprichters - De NPOS Citizen Science Werkgroep

Het eerste [Nationaal Plan Open Science](#) werd in 2017 in Nederland ondertekend door een grote groep van belanghebbenden in het Nederlandse onderzoekslandschap, en ontwikkelde zich al snel tot het actieve Nationaal Programma Open Science (NPOS), dat tot doel had een gecoördineerde inspanning te leveren om de overgang naar Open Science te bereiken en het belang ervan te verspreiden. Parallel aan de ontwikkeling van Open Science praktijken is ook het Citizen Science landschap in beweging gekomen. Over de hele wereld is het veld van Citizen Science aan het professionaliseren, met verenigingen van Citizen Science in de Verenigde Staten, Australië, verschillende Europese landen (zoals Oostenrijk, Zwitserland, Duitsland en Spanje), Europa, en op mondiaal niveau.

Op basis van deze voorbeelden vormde een groep Nederlandse CS-beoefenaars in 2019 een [CSWorking Group](#) binnen NPOS, om CS-praktijken in Nederland beter te verankeren, te ondersteunen en een stevigere verankering te kunnen geven aan de beweging om wetenschap open te stellen. Zij constateerden dat Citizen Science sterk gerelateerd is aan transdisciplinair onderzoek, waarbij niet alleen de combinatie van meerdere wetenschappelijke disciplines, maar ook de samenwerking tussen wetenschappelijke en maatschappelijke actoren essentieel is voor het aanpakken van urgente en complexe wetenschappelijke en maatschappelijke problemen - zoals het realiseren van de doelen voor duurzame ontwikkeling (SDGs).

Figuur 2: De leden van de NPOS Citizen Science Werkgroep in 2019-2020.

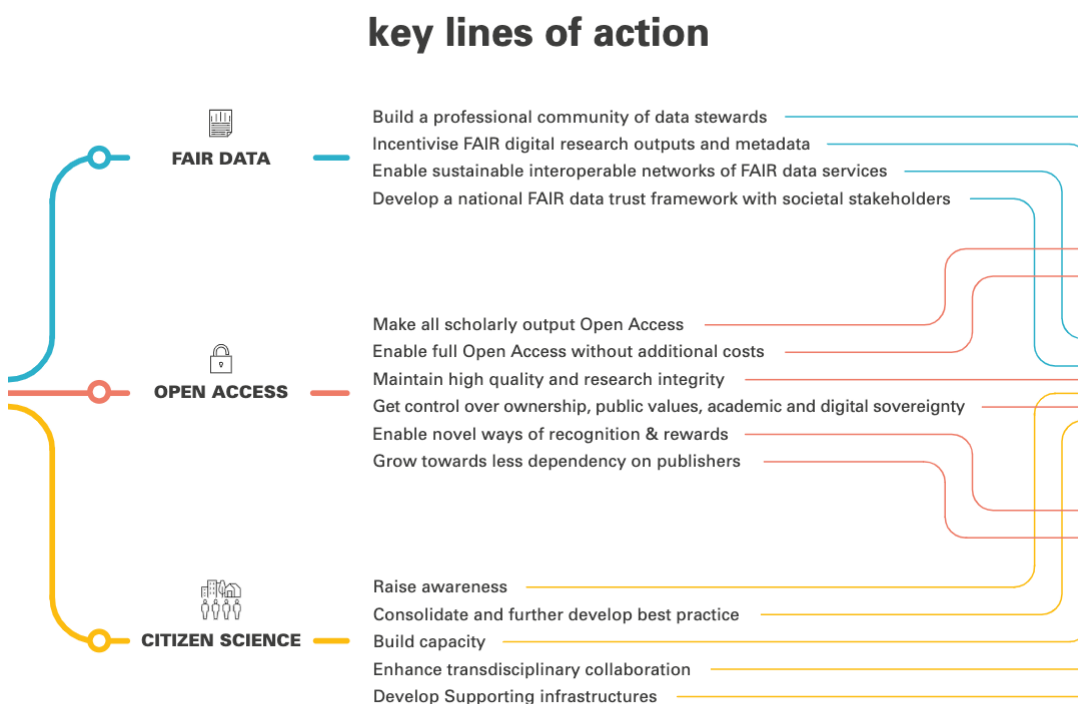
In hun rapport "[Kennis en krachten gebundeld - Citizen Science in Nederland](#)" uit 2020 werd de oprichting van een nationaal netwerk in Nederland geadviseerd dat het delen van kennis en ervaring faciliteert, samenwerking en innovatie stimuleert, wetenschappelijke initiatieven verbindt met maatschappelijke initiatieven (en vice versa) om breed gedeelde vragen in de samenleving naar de wetenschap te brengen, en zowel disciplines verbindt als nieuwe disciplines en Citizen Science methoden ontwikkelt.

Ons startkapitaal - het Nationaal Programma Open Science

Hoewel de Nederlandse nationale beleids- en financieringsinstanties zich steeds meer bewust werden van het belang en de waarde van maatschappelijke betrokkenheid voor het toekomstige wetenschapsbeleid en de onderzoekspraktijk, was dit potentieel in 2020 nog steeds onderbelicht, ondergewaardeerd en onder gefinancierd in het reguliere onderzoek. Het opnemen van een specifieke [CS-programmalijn](#) naast de FAIR Data en Open Access programmalijnen gaf verdere inhoud en richting aan de Nederlandse ambities op het gebied van Citizen Science. De belangrijkste actielijnen met NPOS waren het bereiken van beleidsmakers, financieringsinstanties en CS-initiatiefnemers zowel binnen als buiten de academische wereld om Citizen Science te bevorderen, en het uitvoeren van de aanbevelingen van de CS Working Group om 'best practices' verder te verstevigen en te ontwikkelen.

Figuur 3: Nationaal Programma Open Science (NPOS) actielijnen en doelen in 2020-2022 (origineel in het Engels).

Financiering voor de coördinatie van deze Programmalijn maakte ook de 'soft launch' mogelijk van het eerste Nederlandse nationale CSNetwerk ('CS-NL' genoemd) in 2022. Aan het eind van dat jaar kwamen CSbeoefenaars uit heel Nederland samen voor de [eerste nationale netwerkdag](#) om het potentieel en de behoeftes van een CS-NL Netwerk te bespreken, evenals de behoefte aan belangrijke strategische investeringen om:

1. het versterken en ontwikkelen van de ruime praktijkervaring in het hele scala van maatschappelijke betrokkenheid binnen de Nederlandse onderzoeksgemeenschap,
2. het bevorderen van meer en betere samenwerking, synergieën en kruisbestuiving van vakgenoten tussen Citizen Science, Open Science en Public Engagement, en tussen de universiteiten en de hogescholen; en
3. het bieden van ondersteunende infrastructuur waaronder technische infrastructuur en netwerken voor zowel top-down als bottom-up participatieve onderzoekssamenwerking.

Citizen Science in de NPOS 2030 Ambitie

Gedurende 2021 en 2022 waren de activiteiten van NPOS gericht op het versnellen van de transitie naar Open Science via een open consultatieproces waaraan 78 instellingen, netwerken, gemeenschappen en individuen hun constructieve input en feedback gaven voor de ontwikkeling van het [NPOS Ambition 2030 Document](#) voor Open Science in Nederland.

Gedurende deze periode raakten de strategische doelen van NPOS beter in lijn met de UNESCO-aanbevelingen voor open wetenschap, en het eerste verklaarde doel van NPOS concentreerde zich op het partnerschap tussen wetenschap en samenleving dat is ingebed in Citizen Science-praktijken:

DOEL 1. Naar Maatschappelijke Betrokkenheid en Participatie: In 2030 is er nauwe samenwerking tussen kennisinstellingen, overheid, bedrijfsleven en burgers om de internationale positie van de Nederlandse wetenschap te versterken en de processen van het creëren, delen en communiceren van kennis te optimaliseren ten behoeve van maatschappij.

Om deze strategie verder uit te werken heeft de NPOS CS Programmalijn zeven rondetafelgesprekken en inputbijeenkomsten gefaciliteerd met de 158 leden van de opkomende CS-NL praktijkgemeenschap zowel binnen als buiten de academische wereld, om samen een 'Rolling Agenda towards Societal Engagement and Citizen Science'. Bovendien hebben 30 mensen actief bijgedragen aan de gezamenlijke ontwikkeling van een reeks actielijnen binnen de doorlopende agenda die tot doel hebben ervoor te zorgen dat:

1. Citizen Science is ingebed: zodanig dat er in 2030 een hoog niveau van bewustzijn is van de waarde en de impact van CS-benaderingen op wetenschap, beleid en samenleving onder RPO's, RFO's en instellingen voor hoger onderwijs, zodat participatieve en inclusieve onderzoekspraktijken zijn ingebed als onderdeel van reguliere onderzoeks-, financierings-, onderwijs- en innovatieprocessen. Specifieke financieringsprogramma's en beleidsinstrumenten dienen ter ondersteuning en ondersteuning van CS-initiatieven op alle schaalniveaus en in alle domeinen van kennisproductie.
2. Citizen Science Data zijn geïntegreerd: Zodanig dat in 2030 door burgers verzamelde of gegenereerde data, kennis en inzichten gemakkelijk kunnen worden verzameld, gehost en geaggregeerd via data-infrastructuur en technische hulpmiddelen, en CS-data worden geïntegreerd in reguliere processen voor onderzoek, beleidsontwikkeling, besluitvorming en besluitvorming, interacties tussen onderzoekers en maatschappelijke belanghebbenden (overheid, industrie en burgers) met eenvoudig en efficiënt.
3. Citizen Science wordt ondersteund: Zodanig dat in 2030 de capaciteit voor CS is opgebouwd om een breed scala aan verschillende actoren te identificeren en erbij te betrekken, waarbij hun behoeften in hun context worden aangepakt, en dat training, ontwikkeling van vaardigheden en kennisuitwisseling worden gefaciliteerd en geïmplementeerd, is een centrale online opslagplaats van geconsolideerd onderzoek en beste praktijken algemeen beschikbaar, en wordt de ontwikkeling van nieuwe bronnen ondersteund.
4. Citizen Science is verbonden: Zodanig dat er in 2030 een sterk en actief nationaal netwerk van CS-beoefenaars bestaat dat nauw samenwerkt met het Center for Science Communications & Public Engagement en het Open Science Communities-netwerk, een divers scala aan leden binnen de Quadruple Helix zijn vertegenwoordigd, en kennisuitwisseling, transdisciplinaire

samenwerking, de verdere ontwikkeling van *good practices* en innovaties worden gefaciliteerd voor de vorming van nieuwe multi-stakeholder initiatieven over een breed scala aan domeinen.

5. Citizen Science is inclusief: Zodanig dat in 2030 belanghebbenden in de resultaten van wetenschappelijk onderzoek uit alle sectoren van de samenleving en alle componenten van de Quadruple Helix duidelijke routes hebben om deel te nemen aan open en collaboratieve processen van wetenschappelijke kenniscreatie, evaluatie en communicatie ten behoeve van de samenleving en haar leden, in alle onderzoeksdomeinen.

Figuur 4: Het Nationaal Programma Open Science (NPOS) Ambitie 2030, en de Rolling Agenda om de strategische doelstellingen te verwezenlijken, inclusief maatschappelijke betrokkenheid en participatie (origineel in het Engels).

Citizen Science in het Open Science NL Werk Programma

Op 17 juni 2022 maakte de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in een Beleidsbrief Open Science¹ bekend dat er van 2023 tot en met 2031 jaarlijks 20 miljoen euro wordt vrijgemaakt voor Open Science, met expliciete steun voor multistakeholder-participatie in de kennisketen, bottom-up onderzoeks praktijken die maatschappelijke vraagstukken aanpakken, en participatieve samenwerkingen tussen wetenschappelijke en maatschappelijke actoren. Hij vroeg de Nationale Wetenschaps Organisatie (NWO) om de verantwoordelijkheid voor de besteding van deze gelden op zich te nemen en een tijdelijk Regieorgaan Open Science op te richten.

Het NWO regieorgaan 'Open Science NL' is inmiddels opgericht, en het [convenant](#) voor Open Science NL is ondertekend door Vertegenwoordigers van vijftien kennisinstellingen op 29 maart 2023. De missie van Open Science NL (OS-NL) is om binnen tien jaar van open science de norm te maken in Nederland, met als basis de plannen uit het [NPOS2030 Ambitiedocument en Rolling Agenda](#). Binnen OS-NL is het Citizen Science & Societal Engagement Programma verantwoordelijk voor het samenbrengen van verschillende gemeenschappen binnen en buiten de wetenschap om te werken aan een meer open, inclusieve, diverse en participatieve wetenschap, in lijn met de doelstellingen van de Rolling Agenda zoals beschreven in de NPOS Ambitiedocument.

Als een van de eerste stappen in de uitvoering van het Werkprogramma 2024-2025 heeft Open Science NL een subsidie van 1,1 miljoen euro toegekend aan het CS-NL-netwerk om het in staat te stellen de Nederlandse praktijkgemeenschap de komende vier jaar te behouden en uit te breiden, en kennisuitwisseling tussen CS-beoefenaars en deelnemers, zowel binnen als buiten de academische wereld te ondersteunen. Het werkplan van CS-NL voor de komende vier jaar is beschreven in de [Aanvraag Impulsfinanciering Netwerk Citizen Science Nederland](#).

---

¹ Beleidsbrief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap: [Hoger Onderwijs-, Onderzoek- en Wetenschapsbeleid, Nr. 964, Brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal](#), Den Haag, 17 juni 2022